

دیدگاه

شماره: ۹۵۱	موضوع: ردیابی و رصد کالاها با استفاده از استانداردهای GS1: تقویت نظارت بر شبکه های توزیع و پیشگیری از قاچاق
تاریخ: ۱۴۰۰/۰۹/۰۲	

توضیح اجمالی:

نظارت موثر بر بازار مستلزم شناسایی سریع و امکان رصد و ردیابی دقیق اطلاعات کالا و خدمات مورد مبادله در سراسر زنجیره تامین است. از طرفی شناسایی کالا و مبادلات بین بنگاهی در فرآیندهای زنجیره تامین نیز مستلزم وجود سیستمی یکپارچه و استاندارد است. برای دستیابی به یکپارچگی در زنجیره تامین نیز می بایست زیرساخت های مختلف سخت افزاری و نرم افزاری سه جریان اصلی (شامل جریان اطلاعات، جریان مالی و جریان کالا در هر یک از زنجیره های تأمین) نیز استاندارد و یکپارچه شوند تا از طریق اشتراک گذاری اطلاعات، امکان ردیابی و تبادل سریع اطلاعات کالا در زنجیره تسهیل شود.

نظام شماره گذاری یکپارچه و منحصر به فرد کالاها و خدمات که در سامانه استاندارد جهانی GS1¹ ارائه شده است در جهت شناسایی کالا، ضبط خودکار اطلاعات و تبادل الکترونیکی داده ها و با هدف بهبود کارایی و شفاف سازی حلقه های مختلف زنجیره های تأمین در سطوح بنگاهی، ملی و جهانی فعالیت دارد. استفاده از سیستم GS1 با ایجاد ویژگی ردیابی معکوس کالای در دست مشتری تا نقطه مبدأ، می تواند اثربخشی بالایی را در طول زنجیره تامین ایجاد کند (بسیاری از سیستم های زنجیره تأمین جهانی از این استانداردها استفاده می کنند).

در این راستا سیستم های مختلفی با هدف نظارت بر بازار ایران از قبیل طرح شبنم و ایران کد^۲ در کشور پیاده شده، اگرچه با فراز و نشیب های زیادی همراه بوده است. سیاست گذاری در زمینه گسترش GS1 (که در چهار حوزه، ۱. سیستم های پخش و خرده فروشی ۲. حوزه بهداشت، درمان و دارویی، ۳. صنایع غذایی ۴. زنجیره تامین، تولید و توزیع، تمرکز دارد) می تواند پاسخ جامعی به اهداف مورد نظر باشد.

GS1 به دلیل جهان شمول بودن، در مورد شناسایی کالای قاچاق و اجناس تقلبی نیز راهکارهای بین المللی مناسبی دارد و با کنترل مناسب کالاهای وارداتی از مبادی ورودی تا انبارها، فروشگاه ها و حتی مبادی خرید و مصرف، روند حرکت کالا را شناسایی، ردیابی و اصالت سنجی می نماید و اطمینان خاطر از صحت و کیفیت کالای خریداری شده برای مصرف کننده ایجاد می نماید. استقرار کامل استانداردها و راهکارهای GS1 در کشور، توسط مرکز شماره گذاری کالا و خدمات از طریق متناظر سازی سیستم ایران کد با کدهای بین المللی GS1 می تواند اتلاف هایی که در چرخه تأمین، تولید و توزیع وجود دارد را به حداقل رسانده و با مدیریت نمودن موجودی های ثابت و در جریان کالا، ضمن تسهیل فرآیندها و کاهش بهای تمام شده، امکان نظارت موثرتر را خصوصا برای اقلام غذایی (نظیر مرغ و تخم مرغ) و اقلام داروهای کمیاب و حساس فراهم نمود.

نکات کلیدی (با تاکید بر برخی از تجربیات موفق پیاده سازی این استاندارد در دنیا):

۱ - مواجه شدن بخش آرایشی و بهداشتی فرانسه: با مساله ایمنی مصرف کننده و اصالت کالا در هنگام فروش محصولات در سراسر دنیا موجب شد که صنعت لوازم آرایشی و بهداشتی لوکس فرانسه ملزم به رعایت مقررات مربوط به لوازم آرایشی و بهداشتی اروپا شود. این مقررات مستلزم آن است که هر تولیدکننده و خرده فروش در این بخش، با ایجاد قابلیت ردیابی، از ایمنی تمام محصولات در طول زنجیره تامین اطمینان حاصل نماید و با بکارگیری فرایندهای لجستیکی مبتنی بر استانداردهای GS1 بازپس گیری محصولات معیوب یا مجعول سریع تر شده و در عرض چند ساعت قابل انجام است.

۲ - اجرای پروژه ردیابی در جهت مقابله با جعل و قاچاق کالا با استانداردهای GS1 در حوزه بهداشت، درمان و مواد غذایی تازه در استرالیا: از طریق انعقاد پیمان ملی ردیابی با گروه مشاوره ملی ردیابی GS1 این کشور و توافق بر اصولی که بنگاه ها، انجمن ها و اتحادیه های ذیربط به صورت داوطلبانه به منظور همکاری و ایجاد اعتماد و قابلیت ردیابی در طول زنجیره تامین فراهم کرده اند. بهبود دسترسی به بازار، برآوردن الزامات و مقررات بازار صادراتی، افزایش سلامت و ایمنی محصولات، بهبود کارایی زنجیره تامین و پایدار شدن رقابت پذیری جهانی محصولات این کشور از جمله اهداف این کشور در پیاده سازی سیستم ردیابی ملی است.

¹ - سازمان استاندارد جهانی يك (Global standard 1)

^۲ - در حال حاضر رسماً دو سیستم کدگذاری (ایران کد و GS1) در کشور وجود دارد که هر دو توسط مرکز ملی شماره گذاری کالا و خدمات ایران به صورت موازی برای شمار مگذاری مورد استفاده قرار می گیرند. ایران کد براساس الزام قانونی و در جهت ایجاد و توسعه "نظام ملی طبقه بندی و خدمات شناسه گذاری کالاها و خدمات" ایجاد شده است ولی استاندارد GS1 براساس مزیت و کاربرد بین المللی آن مورد استفاده و گسترش قرار گرفته است.

دیدگاه

نمونه‌های موفق پروژه‌های ردیابی ملی در کشور استرالیا شامل:

- **پروژه ردیابی گوشت در زنجیره تامین سرد:** این پروژه با همکاری شرکت AUS.Meat صورت گرفته است. در نتیجه پیاده سازی این پروژه یک پورتال آنلاین به منظور به اشتراک گذاری اطلاعات محصولات گوشتی صادراتی با استفاده از استانداردهای GS1 طراحی شده که به ردیابی وضعیت و مکان‌یابی محصولات در سراسر زنجیره کمک می‌کند.
- **پروژه محافظت از برند کالاهای استرالیایی در مقابل کالاهای جعلی سایر کشورها:** این پروژه با همکاری شرکت Norco صادرکننده شیر پاستوریزه به چین انجام می‌شود و هدف این پروژه، جلوگیری از ورود محصولات تقلبی با بازار با برند Norco بوده است. مصرف‌کنندگان قبل از خرید، از طریق اسکن بارکد محصول، قادر به مشاهده اطلاعات تأیید شده محصولات و اصالت کالا هستند (۷۲ درصد مصرف‌کنندگان از اپلیکیشن طراحی شده استفاده کرده‌اند).
- **پروژه ردیابی میوه و سبزیجات تازه در سراسر زنجیره تامین کشور:** این پروژه با همکاری شرکت Manbulloo (که در حوزه توزیع این محصولات فعال است) دنبال می‌شود و هدف از اجرای آن، بهبود فرآیند جریان اطلاعات محصولات، ارتباطات و مبادلات و ردیابی سفارشات در سراسر شرکتهای زنجیره تامین است. کلیه اطلاعات کیفی محصولات از جمله دما، رنگ و رطوبت محل نگهداری و نیز اطلاعات جابجایی مرسوله‌ها و رویدادهای زنجیره تامین به صورت خودکار ثبت و در اختیار شرکای زنجیره تامین (شرکتهای حمل و نقل، خریداران، و ...) قرار می‌گیرد.
- **پروژه حفاظت از منافع برندها و مصرف‌کنندگان:** در این پروژه شرکت استرالیایی Nutura که در حوزه ردیابی شیر خشک فعال است با GS1 استرالیا وارد همکاری شده است. در این پروژه اطلاعات محصول از طریق لینک دیجیتالی GS1 در یک QR-Code رمزنگاری می‌شود و از طریق اسکن لیزری کلیه اطلاعات محصول در اختیار مصرف‌کننده قرار می‌گیرد.

پیشنهاد:

با توجه به قابلیت‌های فراگیر و جامع سیستم GS1 و تجربیات موفق این سیستم در کشورهای مختلف جهان از یک طرف و لزوم تامین عنصر یکپارچگی و جامعیت در سیستم‌های نظارت و رهگیری در طول زنجیره تامین از طرف دیگر، می‌بایست ضمن بازنگری در فرآیندها و اصلاح شیوه‌ها، زیرساخت‌های لازم برای استفاده از ظرفیت‌ها و مزیت‌های GS1 و ایران کد فراهم شود. پیاده‌سازی کامل استانداردهای GS1 موجب حصول یکپارچگی در زنجیره‌های تامین، تسریع و تسهیل تولید و تجارت، کاهش موثر هزینه‌های تولید و انبارداری، حصول امنیت و خدمات بیشتر به مصرف‌کننده، امکان شفافیت و نظارت بر بازار، کاهش هزینه‌های بازرسی در گمرک و تسریع واردات، کاهش جعل و تقلب و قاچاق خصوصا برای مواد غذایی و دارویی، اجرای دقیق مقررات توزیعی در زنجیره و ... گردیده و به تدریج منجر به اصلاح و بهبود کارایی پایدار سیستم توزیع و کارآمدتر نمودن آن خواهد شد.